

Modell Ö 15

Linjeskepp av Kronprins Gustaf Adolf-typen, 64 kanoner, 1782-85

Skala: 1:16

Modellen föreställer de 10 linjeskepp av F H af Chapmans konstruktion som sjösattes i Karlskrona 1782-85. På Marinmuseum i Karlskrona finns en svit om fyra modeller som föreställer samma typ, en parallell till de fyra modeller av den samtida Bellona-typen som finns på SSHM. Ö 15 är byggd i samma skala (1:16) och med samma höga kvalitet som dessa modeller men den skiljer sig i detaljer. Karlskronamodellerna av linjeskeppstypen visar dessa som de projekterades med 26 portar på övre batteridäck medan Ö 15 visar dem sådana de blev som färdiga (med 28 portar) men före de ombyggnader som inleddes vid 1790-talets mitt. Modellen har också segel och undervattens kropp, vilket skiljer den från modellen i Karlskrona.

Ö 15 kom enligt uppgift på registerkortet till museisamlingarna år 1913 från Exercisskolan i Stockholm. Den kan inte återfinnas i något inventarium från modellkamrarna vare sig i Stockholm eller Karlskrona. Modellens höga kvalitet tyder på samband med 1780-talets modellbyggen i Karlskrona och dess utformning tyder på att den tillkommit omkring 1790. Av Börjesons anteckningar framgår att det i ett Kungligt Brev 8/9 1794 uppges att en modell av ett 60-kanonersskepp under 1793 tillverkats i Karlskrona av fänrik Pihlström och segelmakare Wahlberg. Den hade sänts till Krigsakademien i Stockholm, d v s den 1792 inrättade kadettskolan på Karlberg. Vid denna undervisades till 1860-talet såväl armé- som sjökadetter, vilket förklarar behovet av en instruktionsmodell. På 1860-talet inrättades en särskild Sjökrigsskola, från 1880-talet lokaliserad till Skeppsholmen. Det är rimligt att anta att Ö 15 är modellen från ca 1793 och att den under 120 år haft sin tillvaro på olika skolor vilket gjort att den aldrig kommit in i något modellkammarinventarium. Sambandet med denna modell stärks ytterligare av att modellen visar fartygstypen just sådan den såg ut åren kring 1790 (jag bortser här från att anakronismer kan ha tillförts riggen vid reparationer).

Registerkortets uppgifter om att Ö 15 skulle föreställa 70-kanonersskeppen Adolf Fredrik och Gustaf III från 1775-77 är uppenbart felaktiga. Antalet kanoner stämmer inte, gångborden är för smala, hytta saknas osv. Tyvärr har uppgiften vunnit spridning i litteraturen.

Modellen har i sitt nuvarande skick 30 kanoner på nedre batteridäck. Både jaktportarna förut och de två akterportarna har kanoner liksom de 26 bredsidesportarna. Detta är felaktigt. Det finns inga belägg för att fartyg av denna typ någonsin haft mer än 26 pjäser på nedre däck - för- och akterportarna stod normalt tomma och vid de speciella tillfällen då man behövde ge eld i dessa riktningar flyttades bredsidespjäser dit. De två

6-pundingarna på skansdäck som riktas akterut kan däremot anses vara autentiska även om de lika gärna kunde ha stått på backen riktade förut eller åt sidan. De lätta pjäserna på back och skans förefaller ha placerats lite grann som fartygschefen fann lämpligt.

En förpackning med äldre segel som anges ha tillhört Ö 15 har påträffats i Skansenberget.